

Biskop Andreas Holmbergs visitationstal – Botkyrka församling

Nittonde söndagen efter trefaldighet 6 oktober 2024 – Ängskyrkan

Inledning

Kära församlingsbor i Botkyrka församling. Det har varit inspirerande och fördjupande att de senaste veckorna fått vara i församlingen. Här känner jag mig hemma, mitt i den vackra mångfalden – ibland spretigheten – och den tydliga viljan att som församling, som gemenskap vara en bro mellan människor. Botkyrka har en särskild plats i mitt hjärta eftersom jag på 1990-talet bodde alldeles här intill och tjänade som präst i Ängskyrkan. Senare hade jag förmånen att tjäna som präst i Norra Botkyrka. Det var viktiga år för mig.

Jag är glad över gudstjänsten vi firat tillsammans idag och att vi fått mötas vid nattvardens bord. Så fint med kören, som sjöng med stor glädje, och som kom från både från Ängskyrkan och Botkyrka kyrka. Botkyrka kyrka som om några år fyller hela 900 år – vilka perspektiv! Just nu är den stängd för renovering men öppnar igen till våren, vilket är något att se fram emot.

Under de senaste veckorna har det varit *biskopsvisitation* i församlingen. Visitation hör ihop med det engelska ordet *visit*, och biskopens uppdrag att besöka och främja församlingen. Att försäkra sig om att församlingen gör det som är dess uppdrag – och har förutsättningar att göra det. Jag har varit här tillsammans med medarbetare, bland andra stiftsprost Boel Hössjer Sundman och kontraktsprost Christofer Wilson, som är kyrkoherde i Hägersten.

En biskopsvisitation visar att Botkyrka församling hör ihop med hela Stockholms stift med ungefär 60 församlingar, och med hela Svenska kyrkan, ja med den världsvida kyrkan. Igår tog vi i vårt stift emot fyra gäster från stiftets vänstift i Tanzania, där också Botkyrka församling haft många kontakter. De besöker oss nu under en vecka. Nästa helg ska de och jag och många fler till Uppsala där vi ska fira att Svenska kyrkan haft 150 år av internationellt arbete och engagemang. I nästa vecka kommer en biskop från Indien hit och på torsdag ska han och jag skriva under ett partnerskapsavtal mellan vårt stift och den evangelisk-lutherska kyrkan i Sydindien. Ja, vi har syskon i hela världen.

Det vi gör just nu kallas för *visitationsstämma*. Det innebär att jag kommer ta upp några teman och reflektioner från det vi berört under visitationen. Längre fram kommer ett visitationsprotokoll som speglar mer av visitationen i ord och bild. Sedan ska vi få tillfälle att under en stund prata med varandra, runt borden. Därefter fångar vi upp tankar och delar tillsammans i helgrupp.

När min företrädare Helge Ljungberg 1959 visiterade Botkyrka beskrev han församlingen som en "framtidförsamling". År 1984 – för 40 år sedan – beskrev biskop Lars Carlzon församlingen som en "kosmopolitisk församling", som förmedlar "insikten att vi är en enda mänsklighet med gemensamt ansvar för varandra och ett gemensamt uppdrag att göra vår värld rättvisare och bebodigare för alla". Det sammanfattar väl Botkyrka församlings riktning och vilja även idag.

Fredsberare och hoppberare

För ett par veckor sedan var jag i Tullinge kyrka och firade kvällsmässa med bland andra många ungdomar från såväl Tullinge som Norra Botkyrka. Det märks att ungdomar är en självklar del av församlingen och att gemenskapen i församlingen betyder mycket för dem, och att de har förtroende för kyrkan – som de ju själva är en del av. Det märks att ni som arbetar med ungdomar är lyhörda för deras frågor, behov och situation.

Som efter den tragiska dödsskjutningen av Adriana för några år sedan då ni öppnade kyrkan, och fanns bland människor på själva platsen. Eller efter oroligheter i Tullinge då fotbollsklubben direkt hörde av sig till församlingen och ni snabbt kunde möta upp. Om bara någon vecka är det körfestival i Hallunda i samarbete med kulturhuset och Equmeniakyrkan utifrån boken *Någons bror* av författaren Viveka Sjögren. Körerna sjunger tonsatta texter ur boken som handlar om en dödsskjutning *utifrån barnens blick*. Tillsammans med barn på Fittja skola har en av era kyrkomusiker, Tobias Helldin, skapat musik utifrån boken. Och jag instämmer i det han sa vid ett tillfälle under visitationen: "Jag tänker på sång och körsång som kanske världens största fredsrörelse".

Tack att ni tillsammans med många andra goda krafter i samhället är fredsbärare på så många sätt.

På kvällen med ungdomarna i Tullinge kyrka hade vi som tema: *Att som kyrka vara hoppbärare i klimatnödens tid.* Jag nämnde då prästen Eva Odhner som en förebild. Hon var präst i församlingen i många år, särskilt i Alby och Fittja, och hälsade ofta på de hon mötte med orden "Tack, för att du finns". De orden är grundläggande och vi behöver rikta dem till varandra, liksom till alla varelser – t ex till dagmasken som lever i 10–15 år och outtröttligt ägnar sitt liv åt att tillverka jord. Åt oss.

Vi behöver tala om sorg, skuld, förtvivlan och rädsla över hur jorden mår och människans ansvar. Vi behöver odla vår tacksamhet över allt vi redan har, fått uppleva, äger – istället för att jaga efter mer och mer och större och dyrbara. Det finns ingen frihet i det jagandet, ingen glädje.

En avgörande viktig uppgift för oss som tror på Gud och vill följa Jesus, det är att vara hopp för varandra och andra. Att sprida hopp: tala och bära och gestalta hopp. Vårt hopp bottnar i att Gud älskar den här världen, inte har övergett den, utan är med oss – och vill att vi alla ska bidra med vårt bästa. Som det uttrycks i församlingens vision: "I Botkyrka församling, gestaltas med hopp och tillit, Guds nåd för hela skapelsen".

Levande församling

I *Kyrkoordningen för Svenska kyrkan* sammanfattas en församlings uppdag så här: *att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, att kristna gemenskaper skapas och fördjupas, att Guds rike utbredds och att skapelsen ska återupprättas.*

En grundfråga under visitationen som jag som biskop bär med mig är om grunduppdagen uppfylls i församlingen. Finns kristna gemenskaper? Räcks dopet som en gåva? Finns levande gudstjänstliv där människor får lyssna till Guds ord och ta emot nattvardens bröd och vin? Finns diakonal blick, omsorg och handling? Finns möjlighet att lära känna Jesus Kristus? Får människor möjlighet att lära sig om kristen tro, möjlighet att fördjupa sig? Kan alla som vill konfirmera sig? Ja, vänner, detta sker i er församling. Botkyrka är en levande församling.

Att det finns liv, att Kristus är i centrum i församlingen, kan med ett annat ord beskrivas som att församlingen har *pastoral bärkraft*. En bild för detta som återkommit flera gånger under visitationen är lärjungarna på förklaringsberget. Tillsammans med Jesus uppe på berget, det är härligt och fantastiskt, men sedan tar Jesus med sig dem ner för berget och ut i världen för att göra skillnad, för att bidra.

I församlingens övergripande måldokument, församlingsinstruktionen, skriver ni: "I det personliga mötet med Jesus hämtas kraft för att vara med och utbreda Guds rike och återupprätta skapelsen." I mötet med både förtroendevalda och medarbetare har det varit fint att märka hur bilden av "förklaringsberget" är en bild och inspiration som ger riktning för vars och ens uppdag.

Tre stödjande bärkrafter

Under visitationen och den förvaltningstillsyn som gjordes innan, har jag och mina medarbetare kunnat konstatera att Botkyrka församling har de tre andra bärkrafter som är nödvändiga för att en församling ska fungera långsiktigt: *ekonomisk, organisatorisk och demokratisk bärkraft*. Det ger stabilitet och möjlighet att vara uthålliga och modiga.

Demokratisk bärkraft

Det har varit inspirerande att höra er tala om samspelet mellan kyrkorådet och de tre verksamhetsråden. Det är klokt av er i kyrkorådet att ni er faktiskt inflytande till verksamhetsråden i Tullinge, Tumba och Norra Botkyrka. Det är en modell för inflytande och maktdelning som att värna och gärna utveckla vidare. Ni har kommit långt i att hitta balansen mellan *å ena sidan* kraften i att vara många med den överblick som bärs av bland andra kyrkoråd och ledningsgrupp, och samtidigt *å andra sidan* kraften i att vara nära människors livssituation och kunna anpassa sig efter hur människor har det och lever i församlingens olika delar.

Ni har utmaningar i att rekrytera yngre till fullmäktige och kyrkoråd. Där är verksamhetsråden viktiga eftersom de kan vara en inkörspport till ett fortsatt och större förtroendeuppdag. Kontraktsprost Christofer Wilson konstaterade att ni än så länge utsett kyrkorådet proportionerligt utifrån hur det ser ut i kyrkofullmäktige, men

att det faktiskt inte behöver utses på det sättet. Tvärtom, kyrkofullmäktige har möjlighet att utse personer utifrån de kompetenser som behövs i kyrkorådet – oavsett om personerna tillhör en nomineringsgrupp eller inte.

Det är kyrkoval om mindre än ett år. Jag vill uppmuntra er att när ni sedan ska utse kyrkoråd utforska den möjligheten, genom att inte bara titta på listorna.

Organisatorisk bärkraft

Ni har under flera år prioriterat *personalens arbetsmiljö och medarbetarskap*, vilket är en del av er goda organisatoriska bärkraft. Ni har hittat trygga former som möjliggör kreativitet och flexibilitet, frimodighet att prova. Ni har god HR-kompetens och alla chefer bärs av samma grundinriktning. Något som särskilt nämnts är de "1 till 1 samtal" som cheferna regelbundet har med anställda. Det framstår som en framgångsfaktor. Det märks att personalen mår bra i den nyligen genomförda medarbetarundersökningen, liksom i de gruppsamtal med alla medarbetare som genomförts under visitationen. Det finns en glädje och stolthet över att arbeta just här.

Till organisatorisk bärkraft hör också förmågan att rekrytera goda medarbetare. *Dels* att ni är med och rekryterar människor till att arbeta i kyrkan. Jag möter personer härifrån Botkyrka som finns med i ert församlingliv och som därför vill arbeta i kyrkan, utbilda sig till diakon, eller pedagog eller präst eller något annat. Eller som redan gjort det. *Dels* genom att Botkyrka församling idag uppfattas som en attraktiv församling att arbeta i. Det är resultatet av ett gott och medvetet arbete.

De här tre sakerna som jag lyft nu: ert arbete med verksamhetsråd och samspelet kyrkoråd och verksamhetsråd, ert arbete med arbetsmiljö och medarbetarskap och ert rekryterande arbete. Detta är tre saker som andra församlingar i vårt stift kan lära av och inspireras av.

Jag vill passa på att tacka kyrkoherde Beatrice Lönnqvist, kyrkorådets ordförande Lars Hofgren liksom hela kyrkorådet, ledningsgruppen och alla medarbetare – anställda och ideella – för att ni med stort engagemang och mycket värme bygger församling och tar ansvar framåt.

Två korta men viktiga exempel: I samtal med er i kyrkorådet framkom tydligt hur ni – för att skapa ekonomisk bärkraft – sett över vilka lokaler ni har och hur de används, vilket skapat möjligheter för nya satsningar. Det andra exemplet: Det är också tydligt att ni valt att satsa långsiktigt på barn och unga. Att arbeta med barn och unga måste prioriteras, att det får kosta. Konkret innebär det att all verksamhet för barn och unga är gratis. Ingen ska känna sig hindrad på grund av pengarna.

Existentiell hälsa – kyrkogårdarna och konfirmander

Under visitationen hade vi ett särskilt fokus på "Existentiell hälsa". Jag hade förmånen att träffa och samtala med medarbetarna på kyrkogården och kyrkogårdschef David Holm. Vi samtalade bland annat om "grön diakoni" och vilken stor kontaktyta våra kyrkogårdar är. Där era kyrkogårdsarbetare uppmuntras av sina arbetsledare att ta det där lilla samtalet med en sörjande eller ensam person som gärna vill prata. Att för en stund pausa gräsklippandet, för att möta sin medmänniska. Det bidrar till existentiell hälsa.

Fortsätta värna de små mötena. De kan förefalla obetydliga, men är i själva verket stora och betydelsefulla. Och vad spännande med den frälsarkransvandring som ni precis invigt på Botkyrka kyrkogård. Den kommer leda till fler angelägna samtal om livet, om tro, om mening, om det svåra och många andra existentiella frågor. Frågor som vi behöver samtala med varandra om, som är viktiga för vår existentiella hälsa.

En förmiddag talade vi särskilt om *konfirmation*. Som ni kanske hört så ökar sedan flera år antalet konfirmander. Fler och fler ungdomar vill konfirmeras och vi konstaterade att konfirmandtiden är viktig för ungdomar och deras existentiella hälsa. Vi fick också aktuell forskning om konfirmation presenterat för oss. Det är glädjande att det blir fler och fler konfirmander, men en bekymmersam tendens som vi behöver beakta och arbeta med är tendensen att konfirmation alltmer blir ett medelklassfenomen. Ju högre utbildningsnivå föräldrarna till tonåringen har och ju bättre ekonomiskt ställt det är hemma hos tonåringen – desto mer sannolikt är det att hon eller han konfirmeras. Så kan vi inte ha det! Vi är en folkkyrka, en kyrka för alla.

En konkret sak jag vill uppmana er till är att utveckla konfirmationsalternativ som inte förutsätter läger. Det är flera församlingars erfarenhet att just de ungdomar som inte har det så bra hemma, eller som lever med andra sorts utmaningar – att inte minst för dem är det avgörande att det finns hemmaalternativ. De ungdomarna finns

också i Botkyrka församling och ni behöver anstränga er för att skapa konfirmationsalternativ som är möjliga, attraktiva också för dem.

Temat existentiell hälsa speglades också under visitationen då vi en eftermiddag satt i Hela människan lokaler medan sorteringen av secondhandkläder pågick runt om oss. Där samtalade vi om kultur, bibelläsande, bibelsamtal, och om musikens kraftfulla språk som har så stor betydelse för existentiell hälsa. Ni berättade om de bibelsamtal som äger rum på biblioteket i Tullinge och hur det händer något med samtalet om bibelns berättelser när de samtalen även sker i andras lokaler.

Samarbetet med Tullinge bibliotek är bara ett exempel. Ni har många samarbeten med andra aktörer och jag vill uppmuntra er att fortsätta utveckla ert samarbete med andra goda krafter. Gör det som kyrka. Kom ihåg förklaringsberget och håll er nära Kristus. Som vår ärkebiskop Martin Modéus ofta upprepar så ska vi ”stå så nära Jesus att vi ser det han ser för att kunna göra det han gör och säga det han säger.”

Gudstjänstliv

De senaste åren har några kyrkorum i församlingen förändrats med ombyggnad i Tumba kyrka och reoveringen av Botkyrka kyrka. Det har självklart påverkat både vardagens och söndagens gudstjänstliv liksom de kyrkliga handlingarna med dop, konfirmation, vigsel och begravning.

Många församlingar kan vittna om att det inte är alldeles enkelt att komma igång igen när en kyrka varit stängd. När Botkyrka kyrka öppnar igen till våren står ni därför inför en utmaning. Människor kommer inte automatiskt tillbaka till kyrkan när den varit stängd länge. Så ta vara på det ”fönster” som återöppnandet av kyrkan och nystarten av gudstjänstlivet innebär. Tumba kyrka har också varit stängd en längre tid och dessutom byt gudstjänsttid, vilket också utgör både en utmaning och möjlighet.

Ni är modiga och inne i en modig process, med olika gudstjänsttider i kyrkorna på söndagar. Det blir intressant att följa ert fortsatta arbete med gudstjänstlivet i församlingen. Hur kan ni än mer främja söndagens gudstjänstfirande? Hur kan ni fortsätta jobba med att stärka dopseden? Det är något jag säger till alla församlingar, och jag säger det också till er: låt ert arbete med dop vara viktigt på riktigt. Prioritera det.

Bära tillsammans

Som biskop vill jag uppmuntra er att alltmer vara en församling som bärs av många. Att stärka det ideella bärar-medarbetarskapet. Flera av er tog upp idealitet under visitationen och det var en del av visitationens fördjupning. Flera sa hur grundläggande det är att ställa frågan till andra – ”Vill du engagera dig?” ”Vad vill du hjälpa till med?” Svaret kan bli ett ”nej”, men de allra flesta blir glada över att ha blivit tillfrågade.

Med utgångspunkt i en social nätverksanalys av de första lärjungarnas olika kontakter som beskrivs i Nya testamentet talade forskaren Sara Fransson under visitationen om *vikten av ”bryggor” mellan olika delar av församlingens liv för att främja idealitet.*

I sin forskning ser hon olika förhållningssätt till idealitet. Det ena är bubblor eller stuprör: unga ledare, körer, kyrkvårdar soppluncher och utåtriktat arbete osv. Är det egna bubblor eller finns det bryggor mellan de olika delarna av församlingens liv och arbete och bryggor mellan de människor som är involverade i olika områden. Där det finns bryggor, visar forskning, stärks det ideella engagemanget och arbetet.

Forskning visar också att en förutsättning för långvarigt ideellt engagemang är att den ideelle medarbetaren får möjlighet att forma och påverka det man är engagerad i, får förtroende och ansvar. Det handlar det om att ta människor i anspråk, att uppmuntra och bemyndiga.

I församlingen behöver de anställdas roll alltmer bli att vara en möjliggörare, en myndiggörare, så att fler kan delta och ta ansvar i alla döptas gemensamma uppdrag. Att utveckla och utforska ideellt engagemang är ett arbete som tar tid och kraft, men som kommer vara avgörande för församlingens långsiktiga utveckling. Det gäller Botkyrka församling liksom alla församlingar i Svenska kyrkan. Under åren som kommer behöver vi gemensamt ta stora kliv i att utforska och utveckla det ideella medarbetarskapet och bärarskapet i församlingarna.

Det finns mycket mer att reflektera kring utifrån er församlings liv, men jag vill stanna här för att ge rum för samtal. Håller ni med? Vilka frågor och reflektioner har väckts hos er?

Samtal

Avslutning

Kära vänner, jag känner stor respekt och ödmjukhet för Botkyrka församlings liv och arbete, för er i ledning och styrning, för ideella och anställda medarbetare, ja för det sätt på vilket kyrkan framträder och gestaltas här. Tack för allt ert goda arbete och engagemang.

Mitt valspråk är Jesu uppmaning ”bli kvar i min kärlek”. En innebörd i den inbjudan från Kristus är att räkna med Gud. Gud är genom den heliga Anden involverad och djupt engagerad i er och i församlingen. Fortsätt leva i bön, sök den heliga Andens ledning.

Tack för visitationen! Fortsätt ert goda arbete. Var förankrade i Jesus Kristus så att evangeliet – befrielsen, glädjen, ljuset, hoppet – varje dag når er och andra människor. Gud välsignar er och hela församlingen.